

Teppo Kotilainen

Salapoliisit perhekuntoutuksessa

Salapoliisit-menetelmän soveltaminen perhekuntoutuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

13.4.2018

Tekijä(t) Otsikko	Teppo Kotilainen Salapoliisit perhekuntoutuksessa
Sivumäärä Aika	salapoliisit-menettelyn soveltaminen perhekuntoutuksessa 30 sivua + 5 liitettä 13.4.2018
Tutkinto	Sosionomi Amk
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosionomi Amk
Ohjaaja(t)	Lehtori Miia Ojanen Lehtori Annakaisa Oksava
<p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli kokeilla miten Pesäpuu ry:n kehittämä Salapoliisit-malli toimii perhekuntoutuksessa. Mallin kokeilun lisäksi toiminnan tavoitteena oli saada lasten ajatuksia esille erilaisiin teemoihin liittyen. Salapoliisit-toiminta on ryhmätoimintaa, jonka perustavoitteena on vahvistaa lasten osallisuutta lastensuojelussa, sekä saada ryhmän toiminnan kautta tietoa, jota voidaan käyttää lastensuojelutyön kehittämiseen. Käytännössä salapoliisit-malli toimii siten, että lapset auttavat mäyrä-käsinukkea. Mäyrä tarvitsee ryhmän lapsilta apua moniin erilaisiin asioihin. Mäyrä voi pohtia esimerkiksi, milloin on turvallinen olo tai millaista on hyvä auttaminen. Aiheita pohtimalla keskustellen sekä toiminnallisten menetelmien kautta ryhmä tuottaa tietoa yleisellä tasolla, jota voidaan käyttää lastensuojelutyön kehittämiseksi. Salapoliisit-ryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa käytin pohjana Pesäpuu ry:n mallia soveltamalla sen sisältöjä perhekuntoutusjaksolle sopivaan muotoon.</p> <p>Ajatus opinnäytetyöstäni muodostui työharjoittelujaksonei aikana perhekuntoutuksessa. Tutustuin salapoliisitoiminnan oppaaseen harjoittelussani ja kiinnostuin toiminnan toteuttamisesta käytännössä. Salapoliisit malli oli entuudestaan tuttu osalle ohjaajista, mutta mallia ei ollut vielä sovellettu käytännön työssä perhekuntoutuksessa.</p> <p>Opinnäytetyössäni arvioin salapoliisit- mallin toimivuutta perhekuntoutuksessa. Opinnäytetyöni teoreettisena viitekehysenä on osallisuus. Järjestimme kevään aikana kaksi salapoliisit-toimintakertaa. Toimintakertojen sisällöt suunnittelin käyttäen apuna Pesäpuu ry:n salapoliisitoiminnan opasta. Toimintamalli on alun perin kehitetty sijaishuollon kontekstissa, joten sovelsin toimintamallia perhekuntoutukseen sopivaksi.</p> <p>Mallin toimivuutta arvioitiin yhdessä perhekuntoutuksen ohjaajien kanssa yhteisissä palauttekeskusteluissa kunkin ohjauskerran jälkeen. Arviointia tehtiin myös toiminnan dokumentoinnin avulla. Kummallakin ohjauskerralla yksi ohjaajista toimi dokumentoijana ja kirjasi paperille ryhmän toimintaa ja ryhmän tuottamaa tietoa. Arviointia tehtiin myös toimintakertojen havainnoimisella sekä jokaisen ryhmä kerran jälkeen kerätyn suullisen palautteen avulla.</p> <p>Salapoliisitoiminta oli hyvin sovellettavissa perhekuntoutukseen ja toimintaan osallistuneet lapset olivat innoissaan mukana toiminnassa. Haastavien teemojen käsittely vaikutti olevan lapsille helpompaa käsinuken kautta. Pidimme yhden kuntoutusjakson aikana kaksi toimintakertaa, koska kuntoutusjakso on jo itsessään kuormittava ja intensiivinen.</p>	
Avainsanat	Osallisuus, Lapsen osallisuus, lastensuojelu, perhekuntoutus

Author(s) Title Number of Pages Date	Teppo Kotilainen Salapoliisit in family rehabilitation Applying Salapoliisit operation model in family rehabilitation 30 pages + 5 appendices 13 April 2018
Degree	Bachelor of social services
Degree Programme	Social services
Specialisation option	Social services
Instructor(s)	Miia Ojanen, Lecturer Annakaisa Oksava, Lecturer
<p>The main goal of this thesis was to find out how Pesäpuu association's Salapoliisit operation model works in family rehabilitation. The second goal was to learn more about children's ideas and thoughts on various themes. The Salapoliisit-activity is a group activity the basic goal of which is to strengthen children's participation in child protection and gain useful information from children that can be used to develop in child protection work. In Salapoliisit-activity, children help the badger hand puppet. The badger needs help with a variety of things. For example, the Badger wonders when you feel safe or what safety is. Through discussion and functional methods, the group generates information at a general level that can be used to develop child protection.</p> <p>In this thesis, I evaluated the functionality of the Salapoliisit- operational model in family rehabilitation. The theoretical framework of this thesis is participation and more closely children participation. To test the Salapoliisit activity in practice, we organized two Salapoliisit-meeting during the spring 2017. I planned the contents of my activities using the guidebook of the Salapoliisit activity.</p> <p>Salapoliisit-model's functionality was evaluated with the family rehabilitation instructors. Evaluation was made during the sessions by observing the activity and after each session, we evaluated functionality by discussion. Evaluation was also done through the documentation. In each Salapoliisit-session, one of the instructors wrote on the paper group's discussions and important information. The children also gave feedback after each session.</p> <p>Salapoliisit-activity suited well the family rehabilitation and the children who participated in the activity were excited to be involved. Using the hand-puppet helped handle difficult themes with children. Also the hand-puppet keeps the conversation at universal level because children don't have to talk about themselves and their own experiences directly. One of the biggest challenges was a strict schedule. Salapoliisit gathered together twice during one rehabilitation period.</p>	
Keywords	Participation, Children participation, Child protection, Family rehabilitation

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lähtökohdat ja aikataulu	2
3	Salapoliisit menetelmä	3
3.1	Salapoliisit käytännössä	3
3.1.1	Työntekijän rooli	4
3.1.2	Dokumentointi	4
3.2	Ryhmä prosessi	4
3.2.1	Suunnittelu ja valmistelutyö	5
3.2.2	Ryhmätapaamiset	5
3.2.3	Tiedon koonti	5
4	Lastensuojelu	6
4.1	Lastensuojelun tukitoimet	7
5	Perhekuntoutus	7
5.1	Oulunkylän perhekuntoutuskeskus	9
5.2	Perhekuntoutusosasto Perhepirtti	9
6	Osallisuus	10
6.1	Hyvinvoinnin ulottuvuudet osallisuuden perustana	11
6.1.1	Elintaso eli Having	11
6.1.2	Yhteisyysuhteet eli Loving	11
6.1.3	Itsensä toteuttamisen muodot eli being	12
7	Lapsen osallisuus	12
8	Kehittämistehtävä	15
9	Toiminnan suunnittelu	15
10	Salapoliisihuone	16
11	Salapoliisien kokoontumiset	16
11.1	Ensimmäinen kokoontuminen: Orientaatio ja auttaminen	17

11.2	Toinen kokoontuminen Salapoliisitehtävä rata	19
12	Toiminnan arviointi	20
12.1	Opinnäytetyön arviointimenetelmät	20
12.2	Toimintakertojen arviointi	21
	12.2.1 Ensimmäinen kokoontuminen	21
	12.2.2 Toinen kokoontuminen	23
13	Pohdinta ja yhteenveto	25
	Lähteet	28
	Liitteet	
	Liite 1. Ensimmäisen salapoliisikerran suunnitelma	
	Liite 2. Toisen salapoliisikerran suunnitelma	
	Liite 3 Salapoliisikertojen muistiinpanot	
	Liite 4 Kutsu salapoliisiryhmään	
	Liite 5 Kuvia salapoliisitoiminnasta	

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aiheena on Pesäpuu ry:n kehittämän Salapoliisit menetelmän soveltaminen ja kokeileminen Oulunkylän perhekuntoutuskeskuksen Perhepirtti osastolla. Menetelmää testattiin yhden kuntoutusjakson aikana kahdella ohjauksella. Salapoliisitoiminta on Pesäpuu ry:n kehittämä malli, jossa lapset on otettu aikuisten rinnalle lastensuojelun kehittämistyöhön. Toiminnan tavoitteena on vahvistaa erityisesti alle 10-vuotiaiden lasten osallisuutta lastensuojelussa. Salapoliisitoiminnassa lapset miettivät yhdessä aikuisten kanssa sijaishuollon arkeen, turvalliseen elämään ja osallisuuteen liittyviä asioita. (Pesäpuu ry n.d.) Lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten lapsi voi olla itse määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Mahdollisuus olla osallisena ja mukana asioiden käsittelyssä itselle merkittävässä yhteisöissä on identiteetin kehittymisen kannalta ratkaisevaa. Puhutaan yhdestä kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä ja osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Menetelmä on kehitetty ensisijaisesti lastensuojelun sijaishuollon viitekehyksessä. Toiminta on ryhmämuotoista ja salapoliisit voivat kokoontua menetelmän mukaisesti, jopa kuusi kertaa. Perhekuntoutusjakson intensiivisyydestä johtuen mallia piti soveltaa ja muokata perhekuntoutukseen sopivammaksi. Perhekuntoutusjakso kestää yhteensä 6-8 viikkoa, joten perhekuntoutuksen ohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen, päätimme järjestää yhden kuntoutusjakson aikana kaksi salapoliisitoimintakertaa.

Kahden salapoliisikokoontumisen aiheina ja käsiteltävinä teemoina olivat muun muassa auttaminen, perhekuntoutus, millainen on turvallinen aikuinen, kenelle kertoa hyviä/huonoja asioita. Käsiteltävät aiheet mietittiin yhdessä Perhepirtin työntekijän kanssa, jotta teemat olisivat oleellisia niin lasten kuin työn kehittämisen kannalta.

Käytännössä salapoliisitoiminnassa teemoja käsitellään leikin, toiminnallisten harjoitusten ja tutkimisen avulla. Aiheita käsitellään ja tutkitaan lasten kanssa Salapoliisi Mäyräkäsinuken avulla. Mäyrä Salapoliisia mietityttävät monet asiat, joissa hän kaipaa apua lapsilta. Ryhmässä ei käydä keskustelua omista kokemuksista, vaan asioista puhutaan yleisellä tasolla. (Paaso – Varjo 2016:13.) Tavoitteena on saada lasten ääntä ja näke-

mystä kuuluviin ja sitä kautta saada uutta näkökulmaa työn kehittämiseen. Poiketen alkuperäisen mallin mukaisesta Mäyrä- käsinukesta, perhekuntoutuksen salapoliisiryhmän maskottina toimi siili-käsinukke.

Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka teoreettisina viitekehyksinä ovat osallisuus ja lapsen osallisuus. Keskeisimpiä käsitteitä ovat osallisuus, lasten osallisuus, lastensuojelu ja perhekuntoutus.

2 Lähtökohdat ja aikataulu

Idea Salapoliisit menetelmän soveltamisesta lähti liikkeelle kolmannen harjoitteluni aikana ohjaajieni kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Salapoliisit menetelmä vaikutti erittäin mielenkiintoiselta ja toimivalta menetelmältä, jonka avulla lasten osallisuutta voi vahvistaa hyvin konkreettisella tasolla. Opinnäytetyön myötä sain mahdollisuuden päästä tekemään jotain hyvin konkreettista ja mahdollisesti työelämää hyödyttävää. Kävin juttelemassa Pesäpuu ry:ssä Salapoliisit toiminnan kehittäjän Sari-Anne Paason kanssa. Tämän keskustelun pohjalta sain hyviä vinkkejä toiminnan soveltamiseen.

Haasteena mallin soveltamisessa oli aikataulutusta sekä soveltaminen siten, että toiminnasta ei tule liian raskasta perheitä ajatellen. Perhepirtin kuntoutusjakso kestää yhteensä 8 viikkoa, jona aika perheet asuvat viikot Perhepirtti osastolla. Toiminnan suunnittelussa oli tärkeää huomioida kuntoutusjakson intensiivisyys. Ohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta päädyimme siihen, että 2-3 Salapoliisit-kertaa on sellainen määrä, joka on realistista toteuttaa kuntoutusjakson aikana, kun ottaa huomioon kuntoutuksen kokonaisuuden ja kuormittavuuden.

Päätimme, että Salapoliisit kokoontuivat kaksi kertaa kevään aikana. Ensimmäinen kerta järjestettiin Perhepirtissä 16.5.2017 ja toinen 30.5.2017. Molemmat kerrat olivat kahden tunnin mittaisia ja toimintaan osallistui kolme lasta kahdesta eri perheestä. Suunnittelin Salapoliisikokoontumisten sisällöt etukäteen ja ne käytiin yhdessä läpi kahden mukana olleen ohjaajan kanssa ennen Salapoliisien kokoontumista. Suunnitelmia tarkennettiin yhdessä käytyjen keskustelujen pohjalta.

3 Salapoliisit menetelmä

Salapoliisit-menetelmä on Pesäpuu ry:n kehittämä menetelmä, jonka avulla pyritään vahvistamaan lasten osallisuutta lastensuojelussa ja sen kehittämisessä. Toiminnan avulla pyritään saamaan ymmärrystä lasten näkemyksistä lastensuojeluun tai sijaishuollon arkeen liittyen. Toiminnan kautta lapsilla on mahdollisuus päästä konkreettisesti mukaan lastensuojelun kehittämistyöhön, tuottamalla tietoa jota aidosti hyödynnetään työn kehittämisessä. Toiminnassa lapset miettivät ja tutkivat yhdessä aikuisten kanssa lastensuojeluun tai sijaishuollon arkeen liittyviä asioita. (Paaso-Vario 2016:13.)

Toiminnassa voidaan käsitellä monenlaisia teemoja, jotka liittyvät lastensuojeluun, asiakasosuuteen ja lapsen hyvinvointiin. Toiminnassa käytetään lapsille ominaisia menetelmiä kuten leikkiä, toiminnallisia harjoituksia sekä tutkimista. Lasten kanssa tutkittavia aiheita voivat olla muun muassa: mitä on lastensuojelu? Kuka on sosiaalityöntekijä? Miten lapsia, jotka eivät voi asua kodissaan voidaan auttaa? Millaisessa paikassa sijoitettun lapsen on hyvä asua? Ketkä ovat tärkeitä ihmisiä? (Paaso-Vario 2016:12–13.)

3.1 Salapoliisit käytännössä

Käytännössä Salapoliisit-malli toimii siten, että lapset auttavat mäyrä-käsinukkeä. Mäyrä tarvitsee ryhmän lapsilta apua moniin erilaisiin asioihin. Mäyrä voi pohtia esimerkiksi, milloin on turvallinen olo tai millaista on hyvä auttaminen. Näihin kysymyksiin lapset pohjivat vastauksia mäyrän ja aikuisten kanssa. (Paaso-Vario 2016:13.) Mäyrä toimii ryhmän maskottina, jonka avulla teemoja pystytään käsittelemään siten, että lasten ei tarvitse kertoa omista kokemuksistaan tai itsestään. Maskotin auttamisella asiat voidaan ikään kuin ulkoistaa lapsen henkilökohtaisesta kokemusmaailmasta, jolloin erilaisten teemojen käsittely on helpompaa. (Paaso-Vario 2016:22.)

Ryhmän toiminnassa on tärkeää, että toiminta on lasta vahvistavaa ja eettisesti mietittyä. Työn kehittäminen tapahtuu yhdessä lasten kanssa ja lapsilta saatua tietoa hyödynnetään oikeasti vaikuttamistyössä. Ryhmän toimimisen kannalta oleellista on, että ryhmässä ei puhuta omista henkilökohtaisista kokemuksista vaan yleisellä tasolla. (Paaso-Vario 2016:13.)

3.1.1 Työntekijän rooli

Ryhmässä aikuinen toimii ensisijaisesti kuuntelijana, tarkentajana sekä lapsen tuottaman tiedon dokumentoijana. Aikuisen vastuulla on myös koota lasten tuottama tieto ja viedä sitä eteenpäin. Toiminnan luonteeseen ei sovi perinteinen lasten haastattelu, vaan aikuisen tehtävänä on ohjata lasten puhetta hienovaraisesti tarkentavilla kysymyksillä. Aikuisen tehtävänä on luoda fyysisesti ja henkisesti turvallinen ympäristö, jossa voidaan käsitellä erilaisia asioita. Lastensuojelun näkökulmasta aikuisen tehtävänä on toimia velvollisuutensa mukaisesti, mikäli ryhmässä ilmenee asioita jotka vaativat puuttumista. Jos lapsesta herää huoli, aikuisen velvollisuus on ilmoittaa näistä huolista lapsen vastuutyöntekijöille. (Paaso-Vario 2016:24.)

3.1.2 Dokumentointi

Jotta ryhmän tuottamaa tietoa voidaan käyttää hyödyksi kehittämistyössä, ryhmän toimintaa dokumentoidaan. Dokumentointia tehdään avoimesti ja lasten ja heidän läheistensä luvalla. Yksi työntekijä voi tehdä tapaamisista muistiinpanoja. Lapsille kerrotaan, jos joku ryhmä aikuisista toimii dokumentoijan roolissa. Lapsilla ja heidän läheisillään on aina mahdollisuus nähdä tapaamiskertojen muistiinpanot. Ryhmään osallistuville kerrotaan miksi dokumentoidaan ja mitä dokumentoiduilla tiedoilla tehdään. Ryhmän ulkopuolisille ei kerrota yksittäisen lapsen asioista ja dokumentointia tehdään yhdessä lasten ja läheisten kanssa mahdollisimman paljon. Lapsilla on myös oikeus kieltäytyä tuottamansa tiedon dokumentoinnista. Mitään tietoa ei dokumentoida yksittäisen lapsen tietoihin, vaan tietoa kerätään työn kehittämiseen yleisellä tasolla. (Paaso-Vario 2016:39.)

3.2 Ryhmä prosessi

Salapoliisitoiminnan ryhmäprosessi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on toiminnan suunnittelu ja valmistelutyö. Tähän vaiheeseen sisältyy ryhmästä tiedottaminen ja ryhmän kokoaminen, käytännön järjestelyt sekä työskentely lapsen kanssa ennen ryhmää. Toinen vaihe koostuu ryhmätapaamisista ja kolmasosio pitää sisällään johtolankojen kokoamisen ja vaikuttamistyön. Viimeisen osion tarkoituksena on koota ryhmän tuottama tieto, välittää viestejä eteenpäin sekä jatkaa kehittämistyötä lasten tuottaman tiedon pohjalta. (Paaso-Vario:34.)

3.2.1 Suunnittelu ja valmistelutyö

Ennen ryhmän aloittamista tulee pohtia kuka lapsista hyötyisi salapoliisiryhmästä. Ryhmään valitut lapset tavataan henkilökohtaisesti ennen toiminnan aloittamista. Lapsille annetaan kutsukirje joka käydään yhdessä lapsen kanssa läpi. Lapsen vastuutyöntekijöitä tai muita läheisiä tiedotetaan ryhmästä ja sen toiminnasta. Lapsen kanssa pohditaan lapselle läheisiä ihmisiä ja kysytään kenet lapsi haluaisi mukaan ryhmään. Tämän jälkeen selvitetään onko lapsen nimeämän ihmisen mahdollista osallistua ja sitoutua toimintaan yhdessä lapsen kanssa. (Paaso-Vario 2016:36.)

Toiminnan onnistumisen edellytyksenä on toimintaan sopivan tilan löytäminen. Salapoliisiryhmä tarvitsee tilan, jossa on tilaa liikkumiseen, leikkimiseen sekä syömiseen. Tilan on hyvä olla sellainen, että siellä on mahdollista jakaantua myös pienempiin ryhmiin (Paaso Vario 2016:37.)

3.2.2 Ryhmätapaamiset

Ryhmän tapaamiset toimivat tietyn rakenteen mukaisesti. Tapaamiskerroilla on aina yhteinen aloitus, jolloin virittäydytään toimintaan. Toisena vaiheena on työskentelyvaihe jossa varsinaisesti keskitytään tapaamisen teemaan ja aloitetaan varsinainen työskentely. Kolmantena syödään välipala jonka jälkeen jatketaan teeman mukaista työskentelyä. Viimeisenä osiona on lopetus, jossa tapaamisesta tehdään yhteen veto ja sulkeminen (Paaso-Vario 2016:38.)

3.2.3 Tiedon koonti

Ryhmän toiminnassa tuotetaan erilaisia tutkimustuloksia. Nämä tutkimustulokset eli materiaalit voivat koostua esimerkiksi aikuisen muistiinpanoja, lasten ja läheisten kanssa tehtyjä koonteja, valokuvia, äänityksiä ja piirustuksia. Ryhmän päätyttyä ohjaajan tehtävän on koota ryhmien tuottamat materiaalit ja tuottama tieto muotoon, jossa sitä voidaan jakaa eri ammattilaisten hyödynnettäviksi. Ryhmästä saatujen tietojen kokoamisessa tulee pohtia miten saatua tietoa voidaan koota ja kenelle tietoa välitetään. On tärkeää pohtia myös sitä, että mitä tietoa ei voida välittää eteenpäin. (Paaso-Vario 2016:40.)

4 Lastensuojelu

Lastensuojelu on lakisääteistä toimintaa lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi. Lastensuojelulain mukaan tarkoituksena on turvata lapselle oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, lapsen erityistä suojelua unohtamatta. Lastensuojelulaissa painotetaan varhaiseen tukeen sekä ennalta ehkäisyyn. (Lastensuojelun käsikirja 2016.)

Lastensuojelulain tehtävänä on osaltaan tarkoitus toteuttaa YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta. Lastensuojelu jakautuu yleiseen sekä erityiseen. Lastensuojelun toimintakenttä on hyvin laaja. Lastensuojelussa työskennellään usein korjaavien sekä viimesijaisten toimenpiteiden parissa, mutta lastensuojeluun kuuluu myös ennaltaehkäisevät keinot. (Bardy 2013:71.)

Lastensuojelulain keskeisten periaatteiden mukaan lastensuojelun tulee pyrkiä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttua havaittuihin ongelmiin riittävän varhain. Lastensuojelun tehtävänä on tukea lapsen vanhempia tai muita lapsen kasvatustuussa olevia aikuisia kasvatustehtävissä. Lastensuojelun tarve arvioidaan tapauskohtaisesti ja arvioinnissa tulee huomioida ensisijaisesti lapsen etu. Lastensuojelussa tulee käyttää ensisijaisesti avohuollon tukitoimia, mikäli se on lapsen edun kannalta mahdollista. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 4.)

Lastensuojelua on lapsi ja perhekohtainen lastensuojelu. Tätä voidaan toteuttaa tekeillä asiakassuunnitelma sekä antamalla avohuollon tukitoimia. Myös kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja niihin liittyvä jälkihuolto ja sijaishuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua (Lastensuojelulaki 417/2007 § 3.) Lastensuojelun perusajatus on yksinkertainen. Lapsen kehitys ja terveys turvataan ja sitä vaarantavat tekijät poistetaan. Keskiössä on perhe ja lapsen oikeuksien kunnioittaminen. Näin ollen puhutaan lapsikeskeisestä perhelähtöisyydestä. Lastensuojelussa yksittäiset tilanteet voivat vaihdella suuresti. Toisaalta lyhyt ja tilapäinen apu voi auttaa, kun taas joskus tarvitaan monipuolista, monilla elämän osa-alueilla tapahtuvaa tukemista, joka saattaa kestää läpi lapsuuden. (Bardy 2013:73.)

4.1 Lastensuojelun tukitoimet

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan Lastensuojelussa tulee käyttää ensisijaisesti avohuollon tukitoimia lapsen edun mukaisesti. Avohuollon tukitoimien tarkoitus on lapsen myönteisen kehityksen tukeminen sekä vanhempien ja huoltajien kasvatuskyvyn vahvistaminen. Lastensuojeluna asiakkaana olevalle lapselle ja hänen perheelleen tulee järjestää avohuollon tukitoimina:

- Tukea ongelmien selvittämiseen
- Lapsen taloudellista tukea ja muuta tukea koulunkäynnissä, asunnon hankinnassa, työllistymisessä, harrastuksissa sekä läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä
- Kuntoutumista tukevia terapia ja hoitopalveluja
- tehostettua perhetyötä
- perhekuntoutusta
- Muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja toimenpiteitä

Lapselle voidaan järjestää avohuollon tukitoimena kuntouttavaa perhehoitoa tai laitoshoidoa yhdessä hänen vanhempansa kanssa. Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisesti avohuollon tukitoimena myös yksin, mikäli ei ole lapsen edun mukaista sijoittaa lasta yhdessä hänen vanhempansa kanssa. Avohuollon sijoitus vaatii vanhemman ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksen. Avohuollon sijoitus voi tulla tarpeeseen, jos sijoitusta tarvitaan lapsen tuen tarpeen arvioimiseen, lapsen kuntoutukseen tai lapsen huolenpidon väliaikaiseen järjestämiseen lapsen vanhemman sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

5 Perhekuntoutus

Perhekuntoutus on lastensuojelulain mukaista avohuollon tukea lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle ja hänen perheelleen (Lastensuojelulaki 417/2007 § 36). Stake-sin selvityksessä lastensuojelun kehitysohjelmalle perhekuntoutusta kuvataan toiminnaksi, jota tehdään joko lastensuojelulaitosten yhteydessä tai välimaastossa intensiivi-

senä avokuntoutuksena. Selvityksen mukaan perheet näyttävät tulevan lastensuojelulaitosten perhekuntoutukseen pääasiassa erittäin vaikeissa tilanteissa. Perheen vuorovai-
kutuksessa ja toimintatavoissa on vakavia ongelmia, huolenpittäminen ja lapsen tarpei-
siin vastaaminen on hyvin puutteellista. Avohuollon muut keinot eivät riitä turvaamaan
lapsen terveyttä ja lapsen huostaanotto saattaa olla seuraava turvatoimi. Perheiden van-
hemmilla on usein ongelmia mielenterveyden, päihteidenkäytön sekä päihde ja huume-
riippuvuuden alueilla. (Heino 2008:43.)

Perhekuntoutus voi olla sisällöltään hyvin monenlaista toimintaa, jolla pyritään perheen
kuntoutumiseen lastensuojelutyön tai terapian keinon. Perinteisen määritelmän mukaan
perhekuntoutuksella tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, joilla pyritään
perheyhteisön tai useamman kuin yhden yhteisön jäsenen psyykkisen, fyysisen ja sosi-
aalisen toimintakyvyn ja turvallisuuden ylläpitämiseen, edistämiseen ja palauttamiseen.
Perhekuntoutus voi pitää sisällään yksilö-, ryhmä ja perhetapaamisia, erilaisia terapioita,
toiminnallista kuntoutusta sekä läheisverkostotyöskentelyä. Perhekuntoutuskäsite pitää
sisällään monia eri viitekehyksiä ja menetelmiä. Perhekuntoutus voidaan kuitenkin jakaa
neljään eri toimintamuotoon niiden sisältöjen mukaan. Toimintamuotoja ovat perhetera-
peuttinen, perhepainotteinen, ryhmäpainotteinen sekä yksilöpainotteinen kuntoutus. Mo-
nesti perhekuntoutus pitää sisällään elementtejä kaikista toimintamuodoista. (Järvikoski
– Lindh - Suikkanen 2011:211–212.)

Sana ”kuntoutus” jo itsessään luo mielikuvia tulevaisuudesta, voimavarojen ja ratkaisui-
den löytymisestä sekä muutoksesta parempaan. Perhekuntoutus tarkoittaa lastensuoje-
lutyöhön liittyvää ammatillista toimintaa koko perheen kanssa. Yhteisenä päämääränä
on perheen elämäntilanteen parantaminen. Kuntoutuksessa perhe ja työntekijät tekevät
yhteistyötä, jossa hyödynnetään molempien asiantuntijuutta. Kuntoutus voidaan nähdä
hyvin laaja-alaisena toimintana, jonka keskeinen ajatus on sosiaalisen syrjäytymisen eh-
käiseminen sekä arkisen hyvinvoinnin lisääminen. Perhekuntoutus on moniammatillinen
ja monitieteinen kokonaisuus, jonka päämääränä on vahvistaa voimavaroja sekä lisätä
osallisuutta. (Törrönen - Pärnä 2010:41–43.)

5.1 Oulunkylän perhekuntoutuskeskus

Oulunkylän perhekuntoutuskeskus sijaitsee Helsingissä Oulunkylässä. Perhekuntoutuskeskuksessa toimii kolme lasten vastaanotto-osastoa sekä ympärivuorokautinen perhekuntoutusosasto Perhepirtti. Perhekuntoutuksessa tarjotaan lastensuojelun asiakasperheille perhekuntoutusta, joka koostuu kolmesta peräkkäisestä jaksosta. Jaksojen yhteenlaskettu pituus vaihtelee 6-7 kuukauden välillä. (Oulunkylän perhekuntoutus n.d.)

5.2 Perhekuntoutusosasto Perhepirtti

Perhepirtissä tarjotaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena tehostettua perhekuntoutusta helsinkiläisille perheille. Perhekuntoutus ja perhetyö ovat lastensuojelun asiakkaina oleville lapsille ja heidän perheilleen tarkoitettu avohuollon tukitoimi, jonka keskeisenä tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä, lisätä vanhemman ja perheen arjen hallintaa sekä tukea vanhempaa vanhemmuuden eri osa-alueilla. (Perhetyö ja kuntoutus 2015.) Perhekuntoutuksessa pyritään vahvistamaan vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta, perheen arjessa selviytymistä sekä riittävän vanhemmuuden edellytyksiä (Perhekuntoutus 2016).

Perhekuntoutus aloitetaan aloitusjaksolla, joka kestää 1-2 kuukautta. Töitä tehdään perheen kotona. Aloitusjaksolla sosiaalityöntekijä tapaa perhettä ja perheelle esitellään perhekuntoutuksen rakenne ja sisältö. Perheen kokonaistilanne, muutoksen, tuen ja kuntoutuksen tarve kartoitetaan aloitusjaksolla perhettä kuuntelemalla. Aloitusjakson jälkeen perhe siirtyy laitosjaksolle perhepirttiin, joka kestää kaksi kuukautta. Perhe asuu perhepirtissä sunnuntaista perjantaihin. Perhepirtissä työskennellään perhekohtaisesti perheen kuntoutussuunnitelman mukaisesti. Laitosjakson jälkeen perheaseman tehostettu perhetyö jatkaa perheiden kanssa työskentelyä heidän kodeissaan, perheiden omien tarpeiden mukaisesti 4 kuukauden ajan. Kotiin tehtävän työjakson pituus vaihtelee perheiden tarpeiden mukaan. Perheen tilanteesta tehdään arvio noin vuoden kuluttua perhekuntoutuksen päättymisestä. (Oulunkylän tehostettu Perhekuntoutus n.d.)

6 Osallisuus

Tämän opinnäytetyön teoreettisena viitekehystenä on osallisuus. Osallisuuden määrittely ei ole yksiselitteistä, sillä osallisuuden viitekehys pitää sisällään monta eri sosiaali-, terveys ja käyttäytymisteoriaa. Osallisuus voidaan ymmärtää kuulumisena sellaiseen kokonaisuuteen, joka mahdollistaa liittymisen erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin sekä merkityksellisyyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin. Osallisuuden toteutuessa ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, toimintoihin mahdollisuuksiin sekä palveluihin. Hyvinvoinnin lähteet voidaan nähdä joko aineellisina, kuten asuminen, koulutus, kohtuullinen toimeentulo, harrastusvälineet tai aineettomina mahdollisuuksina kuten luottamus turva tai luovuus. (Isola ym. 2017:5.)

Osallisuuden toteutuessa ihmisellä on päätösvalta omassa elämässään ja hänellä on mahdollisuus säädellä tekemistään ja olemistaan ymmärrettävässä, hallittavassa ja ennakoitavassa ympäristössä. Ihmisellä on mahdollisuus olla mukana vaikuttamisen prosesseissa, joissa pystyy vaikuttamaan itsensä ulkopuolisiin asioihin esimerkiksi ryhmissä, asuinympäristössään tai yhteiskunnassa laajemmin. (Isola ym.2017:5.)

Osallisuuden vastakohtana voidaan pitää osattomuutta, joka voi tarkoittaa yksilön sivuun jäämistä yhteiskunnasta. Yksilöltä puuttuu taloudellinen, kulttuurinen tai sosiaalista pääomaa, joka johtaa siihen, että yksilöllä ei ole osaa yhteiskunnassa. Osattomuus voi olla myös subjektiivinen kokemus jossa yksilö voi kokea, että häntä ei ole otettu huomioon(Pajulammi2014:141.)

Raivio-Karjalaisen (2013) mukaan osallisuuden rakentumista voidaan tarkastella erilaisilla osallisuuden ulottuvuuksilla. Osallisuus voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen tai osallisuuden ulottuvuuteen. Näitä osa-alueita ovat; Having eli riittävä toimeentulo ja hyvinvointi ja taloudellinen osallisuus. Acting eli Toimijuus, toiminnallinen osallisuus, sekä Be-longing eli yhteisöllinen osallisuus, yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys. (Raivio-Karjalainen 2013:16.)

6.1 Hyvinvoinnin ulottuvuudet osallisuuden perustana

Syvemmin osallisuuden osa-alueita voidaan tarkastella Erik Allardtin määrittelemien hyvinvoinnin ulottuvuuksien avulla. Allardtin (1976) mukaan hyvinvointi koostuu kolmesta eri perustarpeiden luokasta. Näitä luokkia ovat Elintaso eli Having, Yhteisyysuhteet eli Loving sekä itsensä toteuttamisen muodot eli Being. Ihmisen hyvinvointi ja osallisuuden mahdollisuudet ovat riippuvaisia yllä mainittujen perustarpeiden täyttymisestä. Allardtin (1976) määrittelemät tarveluokat rakentuvat eri osatekijöistä.

6.1.1 Elintaso eli Having

Elintaso-tarveluokan lähtökohtana voidaan pitää ihmisen fysiologisia tarpeita. Fysiologisilla tarpeilla tarkoitetaan jokaisen ihmisen tarvetta ravinnolle, lämmölle, ilmalle, vedelle ja perus turvallisuudelle. Fysiologiset tarpeet ja niiden määrittely ovat kuitenkin epätasällisia, sillä kukin osa-alue voidaan jakaa aina pienempään osa-alueeseen. Tarkasteltavan yhteiskunnan elintaso määrittelee sen, miten paljon voidaan poiketa elintason fysiologisten tarpeiden määrittelystä. Esimerkiksi kehitysmaiden tarkastelussa fysiologiset tarpeet voivat olla oleellisempia tarkastelun kohteita kuin pohjoismaita tarkastellessa. Alhaisella elintasolla on merkitystä ihmisen käyttäytymiseen ja sosiaaliseen organisaatioon. Karkeimmassa tapauksessa kuolemanvaarassa oleva ihminen keskittyy hengissä pysymiseen unohtaen muut tarpeensa ja tätä kautta pystyy kestäämään suuriakin puutteita. Yleisimmin elintasolla viitataan yksilön tuloihin, asumiseen, työllisyyteen, koulutukseen sekä terveyteen. (Allardt 1976:39-50.)

6.1.2 Yhteisyysuhteet eli Loving

Yhteisyysuhteilla viitataan yksilön tarpeeseen olla osallisena ympäröivään yhteiskuntaan tai yhteisöön. Jokaisella on tarve kuulua johonkin sosiaaliseen verkostoon, jossa mahdollistuu toisista välittäminen ja sen ilmaiseminen. Yksilöllä on tarve suhteisiin, jossa toteutuu rakkaus ja hellyys. Yksilö saa osakseen rakkautta, saa olla pidetty ja huolenpidon kohteena sekä rakastaa itse, pitää muista ja antaa huolenpitoa toisille. Suhteiden vastavuoroisuuden toteutuessa voidaan puhua yhteisyydestä. Ihmisellä on tarve yhtei-

syyteen ja kliiniset tutkimukset ovat osoittaneet, että syrjintä ja ulkopuolisuus yhteisyydestä voi aiheuttaa neurooseja ja psykooseja. Yleisemmin Loving luokan osatekijöitä ovat paikallisyhteisyys, perheyhteisyys sekä ystävyysuhteet. (Allardt 1976: 43–50.)

6.1.3 Itsensä toteuttamisen muodot eli being

Itsensä toteuttamisen muodot pitävät sisällään neljä eri osatekijää. Näitä osatekijöitä ovat; arvonanto (status), korvaamattomuus, eli yksilöä pidetään persoonana, yksilöllä on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-ajantoimintaan (tekeminen), ja yksilöllä on mahdollisuuksia osallistua poliittiseen toimintaan. Voidaan olettaa, että jokaisella on tarve saada henkilökohtaista kunnioitusta sekä arvonantoa osakseen. Vapaa-ajan toiminnan puutteet, kuten harrastusten puute, voivat olla yhteydessä yksilön eristymiseen. Tekemisen osa-alue on itsensä toteuttamisen edellytys. (Allardt 1976:46–47.)

7 Lapsen osallisuus

Osallisuudella tarkoitetaan oikeutta saada tietoa itseä koskevista päätöksistä, ratkaisuista, suunnitelmista ja niiden perusteluista sekä mahdollisuuksista ilmaista oma mielipiteensä ja vaikuttaa näihin asioihin. Kun puhutaan lapsen osallisuudesta, on kyse siitä, miten lapsi voi olla mukana määrittämässä toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Mahdollisuus olla osallisena asioiden käsittelyssä itselle merkittävässä yhteisössä on ihmisen identiteetin kehityksen kannalta ratkaisevaa. Lapsen osallisuuden perusta tulee niin Suomen lainsäädännöstä, kuin kansainvälisesti YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kautta. Lapsen oikeus osallisuuteen määritellään Suomen lainsäädännössä perustuslaissa, sosiaalihoitolaissa, lastensuojelulaissa sekä kansainvälisellä tasolla YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa. (Bardy 2009:149.)

Suomen perustuslain mukaan lapsia tulee kohdella tasa-arvoisesti yksilönä ja heillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. (Perustuslaki 731/1999). Sosiaalihoitolaain (1301/2014) mukaan lapsen ja nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin tulee kiinnittää erityishuomiota lasta tai nuorta koskevassa päätöksen teossa. Lapsella tulee olla mahdollisuus esittää mielipiteensä ja toiveensa sekä saada

tietoa häntä koskevassa asiassa, iän ja kehitystasonsa mukaisesti. Lapsen mielipide tulee selvittää siten, että siitä ei koidu tarpeetonta haittaa lapsen ja hänen vanhempien tai muiden läheisten välisille suhteille.

Lapsen osallisuus on yksi lastensuojelun keskeisiä periaatteita. Lain pykälässä 4 mainitaan muun muassa, että lapsen etua arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota lapsen mahdollisuuteen osallistua ja vaikuttaa omissa asioissaan. Lastensuojelun jokaisessa vaiheessa lapsella tulee olla mahdollisuus saada tietoa sekä esittää mielipiteensä häntä koskevissa lastensuojeluasioissa. Lapsen tai nuoren mielipiteisiin tulee kiinnittää huomiota kun tehdään lasta tai nuorta koskevia päätöksiä (Lastensuojelulaki 417/2007.)

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa veloitetaan sopimusvaltioita takaamaan lapselle oikeus ilmaista mielipiteensä lasta koskevissa asioissa lapsen ikätason ja kehityksen mukaisesti. Lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimituksissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisien toimielimen välityksellä. (Lapsen oikeuksien sopimus 1989.)

Lasten osallisuuden turvaamiselle on siis vahvat määritelmät lainsäädännöstä lähtien ja osallisuus tulisi huomioida koko lastensuojelun prosessin ajan. Lastensuojelun keskeisenä tavoitteena, tulisi nähdä mielipiteen ilmaisun ja osallisuuden vahvistaminen, mutta käytännön työssä lapsilähtöisyyden idean mukainen työskentely ei aina toteudu. Osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuuksiin vaikuttavat institutionaaliset puitteet, asenteet sekä puutteelliset raportointi ja dokumentoinnin käytännöt ja menetelmät (Tanskanen - Timonen-Kallio 2010:6.)

Lapsilähtöisyys tarkoittaa sitä, että lapsen tarpeet luovat perustan työskentelylle. Lastensuojelun ammattilaisen tulisi tarjota lapselle mahdollisuuksia osallistua, sekä kannustaa lapsia tuomaan esille omia mielipiteitään, näkemyksiään ja käsityksiään. (Tanskanen - Timonen-Kallio 2010:6.)

Osallisuutta ja sen toteutumista voidaan arvioida osallisuuden rakentumisen portaiden avulla. Osallisuuden kokonaisuus rakentuu osista joiden keskinäiset suhteet vaihtelevat. Lapsen kokemus osallisuudesta voi vaihdella osien suhteiden muutosten mukana. Por-

rasmallissa alimmalla tasolla yksilöllä on vähän tai ei lainkaan mahdollisuuksia osallisuuteen sekä vaikuttamiseen. Yksilön osallisuus ja valta lisääntyvät portaita ylöspäin edetessä. Osallisuuden portaita ovat:

- Osallistumisen tai kieltäytymisen mahdollisuus
- Tiedonsaannin mahdollisuus
- mahdollisuus vaikuttaa prosessiin
- Omien ajatusten ilmaisun mahdollisuus
- Tuki omien mielipiteiden ilmaisuun
- mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin (Tanskanen – Timonen-Kallio 2010:8-9.)

Osallisuuden tarkastelu tikapuumallin avulla on hyvin yleinen tapa tarkastella osallisuutta. Se ei kuitenkaan ota huomioon osallistujan subjektiivista kokemusta ja sen merkitystä. Tikapuumallin oletus on se, että osallisuus lisääntyy vallan ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntyessä automaattisesti. Lasten ja nuorten osallisuuden mahdollistumisessa aikuisen rooli on keskeinen. Tikapuumallissa aikuisen toiminta on joko rajoittavaa tai avaavaa. (Hotari-Oranen-Pösö2009:151.)

Harry Shierin (2001) tikapuumallissa lasten osallisuuden lisäksi, aikuisten rooli osallisuuden toteutumisessa on otettu huomioon. Shierin mallissa on viisi porrasta joita ovat:

- Lapsen kuunteleminen
- Lapsia tuetaan mielipiteiden ilmaisussa
- Lasten näkökulma otetaan huomioon
- Lapset ovat mukana päätöksentekoprosessissa
- Lapsilla on jaettu valta ja vastuu päätöksenteossa aikuisen rinnalla

Shierin tikapuissakin alimmalla tasolla osallisuuden määrä on vähäisin. Mitä ylemmäs tikapuita nousee, sen suurempi on osallisuuden aste. Malliin on lisätty ulottuvuus, jonka kautta voidaan pohtia kunkin osallisuuden asteen toteutumista. Esimerkiksi portaiden ensimmäisellä asteella, joka on lapsen kuunteleminen, pohditaan ollaanko lapsia valmiita kuuntelemaan, työskennelläkö sillä tavoin että lasten kuunteleminen mahdollistuu tai vaaditaanko työn käytänteissä lapsen kuuntelemista? (Shier2001:109–116.)

8 Kehittämistehtävä

Tämän opinnäytetyöni kehittämistehtävänä on kokeilla, miten Pesäpuu ry:n salapoliisimalli toimii käytännössä perhekuntoutusjaksolla. Mallin käytäntöön soveltamisen lisäksi toiminnan tavoitteena oli tuoda esiin lasten ajatuksia erilaisiin teemoihin liittyen, sekä tuottaa tietoa, jota olisi mahdollisuus hyödyntää toiminnan kehittämisessä. Mallia kokeiltiin käytännössä siten, että suunnittelin ja toteutin kaksi toimintakertaa kevään 2017 aikana.

Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa käytin apuna Pesäpuu ry:n salapoliisitoiminnan opasta. Suunnittelin molemmille kerroille toiminnalliset sisällöt sekä käsiteltävät teemat toiminnan oppaan, sekä perhekuntoutuksen ohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Arvioimme toimintaa havainnoimalla toimintakertoja sekä käymällä purkukeskusteluja molempien kertojen jälkeen.

9 Toiminnan suunnittelu

Ennen salapoliisitoiminnan aloittamista kävin vierailmassa Pesäpuu ry:ssä. Kävin keskustelemassa Sari-Anne Paason kanssa salapoliisitoiminnan ohjaamisesta. Paaso on toinen salapoliisitoiminnan oppaan tekijöistä ja häneltä sain hyviä vinkkejä toiminnan soveltamiseen. Toiminnan sisältöä lähdin suunnittelemaan siten, että tutustuin toiminnan oppaaseen ja kävin keskusteluja perhekuntoutuksen ohjaajien kanssa. Reflektio ohjaajien kanssa koko suunnittelun ajan oli oleellista toiminnan sisältöjen ja käsiteltävien teemojen kannalta. Oli tärkeää pohtia miten monta toimintakertaa kannattaa toteuttaa yhden kuntoutusjakson aikana. Perhekuntoutusjakso vaatii paljon siihen osallistuvilta perheiltä. Päädyimme siihen, että kaksi toimintakertaa on sellainen määrä, että sillä ei kuormiteta lapsia ja perheitä liikaa. Sovimme toimintakertojen päivämäärät yhdessä ohjaajien kanssa, jonka jälkeen mietimme, ketkä lapset voisivat osallistua toimintaan. Silloisella perhekuntoutusjaksolla oli kolme lasta joille koimme toiminnasta olevan hyötyä ja jotka pystyisivät osallistumaan toimintaan.

Ohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen tein kutsukirjeen jotka toimitin jokaiselle lapselle henkilökohtaisesti. Tapasin lapsia ja heidän vanhempiaan ja kerroin mistä salapoliisitoiminnassa on kyse ja miksi sitä järjestetään. Kysyin vanhempien mielipidettä toimintaan osallistumisesta ja pyysin vanhempien suostumuksen toimintaan osallistumisesta ennen sen aloittamista.

Toiminnan aikana tehdystä dokumentoinnista keskusteltiin lasten kanssa ja dokumentointia tarkasteltiin toiminnassa yhdessä lasten kanssa. Tärkeää oli tehdä dokumentoinnista mahdollisimman avointa. Lapset saivat kommentoida kirjattua tietoa ja saivat halutessaan tehdä siihen muutoksia. Yksityisyydensuojan kannalta oli oleellista huolehtia siitä, että dokumentoiduista tiedoista ei pystytä tunnistamaan toimintaan osallistuvia lapsia.

10 Salapoliisihuone

Ryhmän vetäjän vastuulla on sopivan tilan varaaminen salapoliisitoimintaan. Tilassa pitää olla mahdollisuuksia liikkua, syödä välipalaa. Tilan tulee olla tarpeeksi iso, jotta ryhmällä on mahdollisuus jakaantua pienempiin ryhmiin. Tilassa ei saa olla liikaa muita viikkoita, jotka voivat viedä lasten huomiota toiminnasta. (Paaso-Vario:2016:3.)

Salapoliisit kokoontuivat Oulunkylän perhekuntoutuskeskuksen takkahuoneessa. Takkahuone oli noin 20 neliön kokoinen huone missä oli yksi sohva, kaksi nojatuolia sekä pieni keittiönurkkaus. Tila valikoitui tapaamisille, koska tila oli hyvin muokattavissa toiminnan järjestämiseen ja tila mahdollisti sen, että siellä voitiin toimia rauhassa, ilman häiriötekijöitä. Huonekalut saatiin laitettua sivuun ja keskelle lattiaa saatiin tilaa ryhmän toiminnalle. Lattialle aseteltiin tyyntyjä istumista varten. Tila toimi hyvin pienelle ryhmälle. Jos ryhmässä olisi ollut enemmän osallistujia, olisi toimintaan tarvittu isompi tila.

11 Salapoliisien kokoontumiset

Salapoliisiryhmän kokoontumiset järjestettiin Oulunkylän perhekuntoutuskeskuksessa. Kokoontumispaikkana toimi perhekeskuksen takkahuone. Ryhmässä oli kolme lasta eri perheistä, jotka osallistuivat perhepirtin kuntoutusjaksoille. Ryhmä kokoontui kaksi ker-

taa: toukokuussa 16.5. sekä 30.5. Kuntoutusjakson tiivyyden vuoksi ohjaukset ja järjestettiin kaksi. Tavoitteena oli kokeilla menetelmän toimivuutta perhekuntoutuksen kontekstissa.

Kokoontumiset suunniteltiin salapoliisit-menetelmä oppaan pohjalta. Ideoin ja suunnitelin molemmat kerrat ennen tapaamisia ja lähetin suunnitelmapohjat ohjaajille luettaviksi. Suunnitelmia hiottiin vielä ennen kokoontumisia yhdessä ohjaajien kanssa.

Kokoontumispaikkana toimiva takkahuone laitettiin valmiiksi yhdessä ohjaajien kanssa ennen kokoontumisia. Kokoontumiset kestivät noin kaksi tuntia per kerta ja jokaisella kerralla oli tarjolla välipalaa. Välipala oli suunniteltu toiminnan puoleen väliin ja se rytmitti hyvin toimintaa.

Ryhmän toiminnassa oli mukana kaksi perhepirtin ohjaajaa. Toimin itse siilisalapoliisin roolissa ja toinen ohjaajista toimi kirjurina ja toinen apuohjaajana.

Molempien kokoontumisten sisällöt olivat erilaisia. Kullakin kokoontumisella oli tietyt aiheet, joita pyrittiin käsittelemään toiminnallisten menetelmien keinoin. Ensimmäisen kerran aiheena oli orientaatio ja auttaminen. Toisen kokoontumisen aiheena oli pohtia tarkemmin perhekuntoutusta sekä suorittaa salapoliisirata. Toiminnalliset harjoitteet pohjautuivat salapoliisitoiminnan oppaassa oleviin esimerkkiharjoitteisiin. Harjoitteita sovellettiin siten, että ne toimivat parhaiten saatavilla olevissa tiloissa sekä kyseisen ryhmän kanssa.

11.1 Ensimmäinen kokoontuminen: Orientaatio ja auttaminen

Ensimmäisen kokoontumiskerran aiheena oli orientaatio ja auttaminen. Tarkoituksena oli tutustua siilisalapoliisiin, ryhmään ja ryhmän toimintaan. Tutustumisen jälkeen rakennettiin auttamiskoneet.

Ensimmäisen kerran toiminta aloitettiin sillä, että siili salapoliisi kävi hakemassa ryhmän lapset perhepirtistä. Ensimmäisenä tehtävänä oli löytää kokoontumispaikkana toimivaan takkahuoneeseen. Lapsille oli jätetty käytävälle askeleiden kuvia vihjeeksi. Askeleet veivät takkahuoneeseen.

Kokoontumispaikkaan päästyämme siili esittäytyi ryhmäläisille ja kertoi, että haluaisi kovasti tutustua perhepirttiin ja tarvitsisi siihen ryhmäläisten apua. Ensi kuitenkin oli tarkoitus tutustua ryhmäläisiin ja ryhmän toimintaan. Lattialle oli laitettu kuvakortteja sekä istuintyynyjä. Siili pyysi kaikkia valitsemaan yhden kortin ja kertomaan sen avulla millä fiiliksellä oli ryhmään saapunut.

Fiiliskorttien jälkeen oli vuorossa tutustumiskierros lankakerän heittelyleikin avulla. Jokainen sai vuorollaan kertoa nimensä ja keksiä itselleen salapoliisinimet. Lopuksi lapset saivat keksiä myös siilille salapoliisinimen. Tutustumisen jälkeen mietimme yhdessä, millainen olisi mukava salapoliisiryhmä sekä laadimme yhteiset säännöt.

Tutustumisen ja sääntöjen teon jälkeen askartelimme salapoliisien virkamerkit. Virkamerkkeihin piirrettiin omat kuvat ja painettiin jokaisen oma sormenjälki. Siili ja ohjaaja auttoivat lapsia askartelussa.

Virkamerkkien askartelun jälkeen oli välipala. Välipala oli piilotettu pieneen arkkuun. Lasten tehtävänä oli etsiä arku ja tutkia sen sisältöä. Välipalan lomassa keskusteltiin siilin kanssa ja pidettiin pientä taukoa tekemisestä.

Välipalan jälkeen lasten tehtävänä oli rakentaa auttamiskoneet. Ennen askartelun alkamista pohdittiin siilin kanssa auttamista. Siili kysyi lapsilta, että mitä auttaminen on ja autetaanko perhepirtissä. Siili halusi tietää miksi perhepirttiin tullaan ja millainen on auttamiskone? Yhteinen keskustelu toimi johdatuksena auttamiskoneen rakentamiseen. Tarkoituksena oli rakentaa yhdessä yksi auttamiskone, mutta lasten pyynnöstä jokainen sai tehdä oman auttamiskoneensa. Siili ja ohjaaja auttoivat lapsia tekemisessä ja keskustelivat lasten kanssa tekemisen lomassa.

Koneen askartelun jälkeen oli vuorossa lopetusleikki/loppufiilikset. Lapset saivat kehon asennoilla näyttää oman mielipiteensä/fiiliksensä siilin esittämiin kysymyksiin tai väittämiin. Esim. ”Minulla oli kivaa” Jos on samaa mieltä, kurottautuu niin pitkäksi jakorekalle kuin pystyy. Jos ei osaa sanoa pysyy paikallaan ja jos on eri mieltä, menee niin matalaksi ja pieneksi kuin pystyy. Lopuksi siili vielä kertoi seuraavasta kokoontumisesta ja lapset saatettiin takaisin perhepirttiin.

11.2 Toinen kokoontuminen Salapoliisitehtävä rata

Toisen kokoontumisen aiheena oli salapoliisirata. Tarkoituksena oli Siilin ja lasten kanssa tehdä erilaisia salapoliisitehtäviä ja pohtia kenelle siili voisi kertoa ikävistä tai kivoista asioista. Viimeisenä pohdittiin perhepirtin työntekijöitä lasten näkökulmasta.

Kokoontuminen aloitettiin siten, että siili kävi hakemassa lapset perhepirtistä. Kokoontumispaikkana toimivaan takahuoneeseen löydettiin perille lattialle laitettujen askeleiden avulla.

Siili salapoliisi pyysi kaikkia istumaan piiriin lattialle. Ryhmän toiminta aloitettiin kuulumiskierroksella ja samalla kerrattiin kaikkien salapoliisinimet. Kirjuri muistutti lapsia kirjaamisesta ja apuohjaaja kertoi auttavansa lapsia toiminnan aikana.

Lapset saivat omat suurennuslasit ja aloitimme rastiradan ensimmäisen rastin. Ensimmäisenä tehtävänä oli tunnistaa kengänjälki. Paperille oli painettu kengästä jälki ja lapset ja siili tutkivat millainen jälki on kyseessä. Kokoontumishuoneeseen oli piilotettu erilaisia kenkiä, joista lasten täytyi löytää jälkeen sopiva kenkä. Oikealle kengälle piti myös löytää oikea omistaja.

Toisena tehtävänä lapset tunnustelivat vuorollaan pussissa olevia erilaisia esineitä. Pussissa oli monenlaisia esineitä, joista osa oli salapoliiseihin liittyviä esineitä. Lasten tehtävänä oli tunnistaa esineet tunnustelemalla.

Kolmantena rastina oli mittaristo-harjoite, jonka avulla pohdittiin kenelle siili voisi kertoa iloisia tai surullisia asioita. huoneessa oli nimettyjä purkkeja: äiti tai isä, sisko tai veli, kaveri, opettaja, muu aikuinen. Lapset saivat laittaa nimettyihin purkkeihin tummia tai vaaleita helmiä. Vaaleat helmet kuvastivat iloisia asioita ja tummat surullisia asioita.

Mittariston jälkeen syötiin välipalaa. Välipala oli jälleen salapoliisiarkussa ja lapset saivat suurennuslaseilla tutkia arkun sisältöä. Välipalan aikana pidettiin taukoa toiminnasta. Siili ja ohjaajat keskustelivat lasten kanssa syömisen lomassa.

Välipalan jälkeen vuorossa oli Kim-leikki. Leikissä laitetaan esille erilaisia esineitä. Lasten tehtävänä on katsoa tarkasti esineitä ja painaa ne mieleen. Tämän jälkeen esineet

peitetään ja otetaan yksi tai useampi esine pois ja lapset kertovat mikä esine joukosta puuttuu.

Kim-leikin jälkeen lapset saivat piirtää siilille oman työntekijän. Siili pyysi lapsia piirtämään siilille hyvä työntekijä/ohjaaja. Kaksi ryhmäläistä halusi piirtää yhdessä ja yksi erikseen. Piirtämisen lomassa keskusteltiin Siilin työntekijästä. Pohdittiin, millainen on hyvä työntekijä siilille ja mitä ominaisuuksia siilin työntekijällä voisi olla.

Työntekijän piirtämisen jälkeen palattiin istumaan ringiin ja siili kyseli ryhmäkerran fiiliksiä lapsilta.

12 Toiminnan arviointi

12.1 Opinnäytetyön arviointimenetelmät

Opinnäytetyöni kehittämistehtävänä oli soveltaa ja kokeilla salapoliisit-mallia käytännön työssä perhekuntoutuksessa. Toiminnan soveltamisen lisäksi tavoitteena oli saada lapsen ääntä kuuluviin sekä saada hyödyllistä tietoa työn kehittämiseen.

Salapoliisit-mallin toiminnan arviointi perustui omaan sekä mukana olleiden perhekuntoutuksen ohjaajien havainnointiin. Toimintakertojen jälkeen kävimme ohjaajien kanssa purkukeskustelun, jossa arvioimme jokaisen kerran toimivuuden erikseen. Yksi ohjaajista toimi kirjurina toiminnan aikana ja dokumentoi ryhmän toimintaa. Dokumentoinnin avulla keräsimme tietoa, jota hyödynnettiin myös purkukeskusteluissa. Näiden lisäksi kummankin toimintakerran lopussa lapset saivat antaa palautetta toiminnasta suullisesti. Dokumentoijana toiminut ohjaaja kirjasi lasten antamaa palautetta.

Arvioinnissa oleellista oli mukana olleiden ohjaajien kanssa käydyt purkukeskustelut toimintakertojen jälkeen. Ohjaajat arvioivat ja antoivat palautetta myös ennen toimintakertoja. Lähetin sähköpostilla ohjaajille kunkin kerran suunnitelma rungot ja käsiteltävät aiheet, joita sitten muokkasini saamani palautteen perusteella. Toiminnasta käytiin vielä keskusteluja ennen ryhmän kokoontumisia. Toiminnan joka vaiheessa oli mahdollista käydä reflektioivia keskusteluja mukana olleiden ohjaajien kanssa. Näiden keskustelujen pohjalta toimintaa arvioitiin koko sen prosessin ajan. Muokkasini sisältöjä perustuen ohjaajien kanssa käytyihin keskusteluihin.

12.2 Toimintakertojen arviointi

Tavoitteena oli saada selville, miten salapoliisimalli toimii käytännössä perhekuntoutuksessa, sekä saada lasten ajatuksia ja mielipiteitä esille erilasiin teemoihin liittyen. Toimintakertoja oli yhteensä kaksi ja kummallakin kerralla oli omat käsiteltävät teemansa.

Käytännössä salapoliisimalli toimi hyvin perhekuntoutuksessa. Kuntoutusjakson rajallisuuden vuoksi toimintakertoja pidettiin vain kaksi, jonka vuoksi toimintaa piti soveltaa alkuperäisestä muodostaan melko paljon. Salapoliisitoiminnan oppaassa on esitelty yhteensä kuusi eri ohjauksetta, joista riitti hyvin materiaalia kahden kerran suunnitteluun ja toteutukseen. Toimintakertojen määrä oli sopiva kuntoutusjaksoon suhteutettuna. Toimintaan osallistuminen ei kuormittanut lapsia liikaa. Apuohjaajina toimineet perhekuntoutuksen ohjaajat pystyivät olemaan suunnittelussa ja soveltamisessa mukana paremmin kun ohjauksetta oli vain kaksi. Suunnittelin toimintakertojen rungot ja sisällöt etukäteen valmiiksi, jonka jälkeen kävimme keskustelua toiminnan sisällöistä. Muokkasin sisällöt lopulliseen muotoon saamani palautteen mukaisesti. Jokaisen toimintakerran jälkeen kävimme kunkin kerran läpi yhdessä ohjaajien kanssa. Jokainen teki omia havaintojaan ryhmän toiminnasta, joista kävimme reflektovaa keskustelua.

12.2.1 Ensimmäinen kokoontuminen

Ensimmäisen kokoontumiskerran aiheena oli orientaatio ja auttaminen. Tarkoituksena oli tutustua siilisalapoliisiin, ryhmään ja ryhmän toimintaan. Tutustumisen jälkeen rakennettiin auttamiskoneet. Havaitimme, että ensimmäisen kokoontumisen ohjelma oli hyvin tiivis. Yhdelle kerralle tuli paljon asiaa toimintakertojen vähäisyydestä johtuen.

Ensimmäisen kerran toiminta aloitettiin sillä, että siili salapoliisi kävi hakemassa ryhmän lapset perhepirtistä. Ensimmäisenä tehtävänä oli löytää kokoontumispaikkana toimivaan takkahuoneeseen. Lapsille oli jätetty käytävälle askeleiden kuvia vihjeeksi. Askeleet veivät takkahuoneeseen. Havaitimme, että ryhmän aloitustapana tämä toimi hyvin. Lapset pääsivät heti toimimaan salapoliiseina etsiessään kokoontumispaikkaa.

Kokoontumispaikkaan päästyämme siili esittäytyi ryhmäläisille ja kertoi, että haluaisi kovasti tutustua perhepirttiin ja tarvitsisi siihen ryhmäläisten apua. Ensi kuitenkin oli tarkoitus tutustua ryhmäläisiin ja ryhmän toimintaan. Lattialle oli laitettu kuvakortteja sekä istuintyynyjä. Siili pyysi kaikkia valitsemaan yhden kortin ja kertomaan sen avulla millä fiiliksellä kukin oli ryhmään saapunut. Kuvakorttien käyttö toimi hyvin toiminnan aloitukseen. Lapset valitsivat jokainen erilaiset kortit itselleen. Lapset lähtivät yllättävän hyvin vuorovaikutukseen siilin kanssa. Siilinä toiminut ohjaaja jäi hyvin nopeasti taka-alalle, eivätkä lapset ”huomanneet” ohjaajaa kun siili oli äänessä.

Fiiliskorttien jälkeen oli vuorossa tutustumiskierros lankakerän heittelyleikin avulla. Jokainen sai vuorollaan kertoa nimensä ja keksiä itselleen salapoliisinimet. Lapset saivat keksiä myös siilille salapoliisinimen. Lankakeräleikki toimi tutustumiseen hyvin ja lapset keksivät myös salapoliisinimet itselleen ja siilille. Ohjaajien esittely jäi vähemmälle ja se olisi pitänyt huomioida paremmin.

Esittelykierroksen jälkeen mietimme yhdessä, millainen olisi mukava salapoliisiryhmä sekä laadimme yhteiset säännöt. Ryhmä tarvitsi paljon ohjaajien tukea sääntöjen ideoimiseen. Lapsilta tuli monenlaisia sääntöideoita ja aikuisten tehtävän oli ohjata keskustelun suuntaa. Tutustumisen ja sääntöjen teon jälkeen askartelimme salapoliisien virkamerkkejä. Virkamerkkeihin piirrettiin omat kuvat ja painettiin jokaisen oma sormenjälki. Siili ja ohjaaja auttoivat lapsia askartelussa. Osa lapsista innostui heti merkkien askartelusta. Yksi ryhmäläisistä kieltäytyi alkuun tekemästä mitään, mutta siili kävi suostuttelemassa ja auttamassa askartelussa. Ryhmän lapsilla alkoi tulla nälkä mikä selkeästi vaikutti tekemiseen ja keskittymiseen.

Virkamerkkien askartelun jälkeen oli välipala. Välipala oli piilotettu pieneen arkkuun. Lasten tehtävänä oli etsiä arkku ja tutkia sen sisältöä. Välipalan lomassa keskusteltiin siilin kanssa ja pidettiin pientä taukoa tekemisestä. Välipala rytmitti toimintaa hyvin. Alku oli hyvin tiivis ja lasten keskittyminen väheni mitä pidemmälle edettiin. Tauko tuli hyvää kohtaan toimintaa.

Välipalan jälkeen lasten tehtävänä oli rakentaa auttamiskoneet. Ennen askartelun alkamista pohdittiin siilin kanssa auttamista. Siili kysyi lapsilta, että mitä auttaminen on ja autetaanko perhepirtissä. Siili halusi tietää miksi perhepirttiin tullaan ja millainen on auttamiskone? Yhteinen keskustelu toimi johdatuksena auttamiskoneen rakentamiseen.

Tarkoituksena oli rakentaa yhdessä yksi auttamiskone, mutta lasten pyynnöstä jokainen sai tehdä oman auttamiskoneensa. Siili ja ohjaaja auttoivat lapsia tekemisessä ja keskustelivat lasten kanssa tekemisen lomassa. Lapset rupesivat rakentamaan koneitaan innokkaasti. Siili ja ohjaajat kävivät lasten luona juttelemassa koneista ja auttamisesta yleensä. Keskustelussa ei päästy kovin syvälliselle tasolle vaikkakin lapset kertoilivat siilille erilaisia asioita. Ohjaajilla ja siilillä oli iso rooli keskustelun herättelyssä.

Koneen askartelun jälkeen oli vuorossa lopetusleikki/loppufiilikset. Lapset saivat kehon asennoilla näyttää oman mielipiteensä/fiiliksensä siilin esittämiin kysymyksiin tai väittämiin. Esim. ”Minulla oli kivaa” Jos on samaa mieltä, kurottautuu niin pitkäksi ja korkealle kuin pystyy. Jos ei osaa sanoa pysyy paikallaan ja jos on eri mieltä, menee niin matalaksi ja pieneksi kuin pystyy. Kevyt ja toiminnallinen tapa kerätä palautetta toimi hyvin tässä ryhmässä.

12.2.2 Toinen kokoontuminen

Toisen kokoontumisen aiheena oli salapoliisirata. Tarkoituksena oli Siilin ja lasten kanssa tehdä erilaisia salapoliisitehtäviä ja pohtia kenelle siili voisi kertoa ikävistä tai kivoista asioista. Viimeisenä pohdittiin perhepirtin työntekijöitä lasten näkökulmasta. Toisella kokoontumisella voitiin käyttää koko aika itse tekemiseen. Lapset olivat hyvin mukana toiminnassa ja keskustelua syntyi jo hieman paremmin kuin ensimmäisellä kerralla. Ryhmän toiminta aloitettiin kuulumiskierroksella ja samalla kerrattiin kaikkien salapoliisinitimet. Kirjuri muistutti lapsia kirjaamisesta ja apuohjaaja kertoi auttavansa lapsia toiminnan aikana.

Rastiradan ensimmäisenä tehtävänä oli tunnistaa kengänjälki. Paperille oli painettu kengästä jälki ja lapset ja siili tutkivat millainen jälki on kyseessä. Kokoontumishuoneeseen oli piilotettu erilaisia kenkiä, joista lasten täytyi löytää jälkeen sopiva kenkä. Oikealle kengälle piti myös löytää oikea omistaja. Kengänjälkitehtävä toimi hyvin lämmittelyharjoitteena. Lapset lähtivät innoissaan tutkimaan suurennuslaseilla kenkiä ja jälkiä.

Toisena tehtävänä lapset tunnustelivat vuorollaan pussissa olevia erilaisia esineitä. Pussissa oli monenlaisia esineitä, joista osa oli salapoliiseihin liittyviä esineitä. Lasten tehtä-

vänä oli tunnistaa esineet tunnustelemalla. Toinen kevyempi harjoite toimi hyvin kengänjäljen tunnistamisen jälkeen, sillä kolmantena oli vuorossa harjoite, jossa oli tarkoitus keskustella erilaisista teemoista

Kolmantena oli mittaristo-harjoite, jonka avulla pohdittiin kenelle siili voisi kertoa iloisia tai surullisia asioita. huoneessa oli nimettyjä purkkeja: äiti tai isä, sisko tai veli, kaveri, opettaja, muu aikuinen. Lapset saivat laittaa nimettyihin purkkeihin tummia tai vaaleita helmiä. Vaaleat helmet kuvastivat iloisia asioita ja tummat surullisia asioita. Tämäkin harjoite toimi hyvin tässä ryhmässä. Mittaristo oli hyvin muokattavissa siten, että purkkeja pystyi nimetä sen mukaan mistä halusi keskustella.

Mittariston jälkeen syötiin välipalaa. Välipala oli jälleen salapoliisiarkussa ja lapset saivat suurennuslaseilla tutkia arkun sisältöä. Välipalan aikana pidettiin taukoa toiminnasta. Siili ja ohjaajat keskustelivat lasten kanssa syömisen lomassa. Välipala oli tälläkin kertaa hyvässä kohtaa toimintaa. Lapset jaksoivat keskittyä paremmin, kun saivat pienen tauon toiminnasta.

Välipalan jälkeen vuorossa oli Kim-leikki. Leikissä laitetaan esille erilaisia esineitä. Lasten tehtävänä on katsoa tarkasti esineitä ja painaa ne mieleen. Tämän jälkeen esineet peitetään ja otetaan yksi tai useampi esine pois ja lapset kertovat mikä esine joukosta puuttuu. Välipalan jälkeen oli hyvä aloittaa tekeminen helpommalla harjoitteella. Lapset olivat hyvin mukana leikissä.

Kim-leikin jälkeen lapset saivat piirtää siilille oman työntekijän. Siili pyysi lapsia piirtämään siilille hyvä työntekijä/ohjaaja. Kaksi ryhmäläistä halusi piirtää yhdessä ja yksi erikseen. Piirtämisen lomassa keskusteltiin Siilin työntekijästä. Pohdittiin, millainen on hyvä työntekijä siilille ja mitä ominaisuuksia siilin työntekijällä voisi olla. Lapset innostuivat keskustelemaan siilin työntekijästä ja sit kautta yleisemmin asioista. Keskustelua syntyi helpommin, kun asiaa pohdittiin siilin kautta. Aikuisen rooli keskusteluihin innostamisessa on suuri.

Työntekijän piirtämisen jälkeen palattiin istumaan rinkiin ja siili kyseli ryhmäkerran fiiliksiä lapsilta. Kevyt tapa kerätä palautetta osoittautui toimivaksi tälle ryhmälle.

13 Pohdinta ja yhteenveto

Opinnäytetyön tavoitteena oli kokeilla, miten pesäpuu ry:n kehittämä salapoliisit-malli toimii käytännön tasolla perhekuntoutuksessa. Toisena tavoitteena oli saada lasten ajatuksia kuuluviin perhekuntoutuksessa sekä kerätä tietoa jota voisi käyttää hyödyksi toiminnan kehittämisessä. Perhekuntoutuksen tiivyydestä johtuen toimintakertoja pystyttiin pitämään kaksi kevään 2017 aikana. Ryhmään osallistui kolme lasta perheistä, jotka osallistuivat perhekuntoutusjaksolle.

Salapoliisit-malli osoittautui olevan hyvin sovellettavissa perhekuntoutukseen sopivaksi. Toiminnan toteuttamisen suurimpina haasteina olivat perhekuntoutusjakson intensiivisyys/kuormittavuus sekä jakson pituudesta johtuva tiukka aikataulu. Opinnäytetyö toteutettiin osittain perhepirtissä suorittamani harjoittelujakson aikana, mikä omalta osaltaan toi aikataulutukseen lisää haasteita. Ryhmään osallistuvat lapset valikoituivat mukaan helposti ja he olivat alusta saakka hyvin mukana toiminnassa.

Salapoliisitoimintamallin oppaassa on esitelty kuusi salapoliisien kokoontumista sisältöineen. Kokoontumiskertoja olisi tullut tässä muodossa liikaa kuntoutuksen kestoon ja kuormittavuuteen nähden. Kuntoutusjakso kestää perhepirtissä yhteensä kaksi kuukautta ja se sisältää jo itsessään tiivistä työskentelyä perheissä. Kuntoutus on koko perheelle voimia vaativa prosessi joka tuli ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa. Perhepirtin ohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen, päädyimme siihen, että pidämme kevään aikana kaksi toimintakertaa, joiden kestot olivat noin kaksi tuntia per kerta.

Toimintakertojen vähäisyyden vuoksi oli haastavaa innostaa lapsia syvällisempään keskusteluun. Lapset selkeästi pitivät eniten toiminnallisesta tekemisestä, mutta aiheista keskustelu saattoi jäädä jossain kohtaa pinnalliseksi. Tähän auttaisi se, että toimintakertoja olisi useampi kuntoutusjakson aikana. Näin ollen toimintakertojen sisällöt eivät olisi niin tiiviitä ja aiheisiin olisi mahdollista syventyä tehokkaammin. Ryhmytyymiseen ja tutustumiseen olisi myös enemmän aikaa. Ryhmän dynamiikka loi omalta osaltaan haasteita ryhmän ohjaamiseen ja keskusteluiden syntyymiseen. Ryhmän lapset olivat hyvin energisiä ja vaativat vahvaa ohjausta.

Ryhmän toiminnan ohjaamisessa haastavaa oli eläytyä siili salapoliisin rooliin, koska roolin omaksuminen ei ollut itselleni niin luontevaa. En ollut aikaisemmin ohjannut mitään salapoliisitoiminnan kaltaista. Lapset kuitenkin suhtautuivat siiliin ja siilin jutteluihin hyvin luontevasti. Salapoliisikäsinukke on hyvin ratkaisevassa asemassa ryhmän toiminnan kannalta. Lapset käsittelevät asioita käsinuken kautta ja moni keskustelu lähteekin siitä liikkeelle, että siili pohtii erilaisia asioita. Ryhmän lapset kuuntelivat siiliä ja juttelivat siilin kanssa. Ohjaaja oli ikään kuin sivuroolissa, kun siilin kanssa käytiin keskusteluja.

Toiminnan ohjaamisen ja onnistumisen kannalta oleellista oli, että mukana oli useampi ohjaaja. Yksi keskittyi siilinä olemiseen, toinen dokumentointiin ja kolmas toimi siilin kanssa toisena ohjaajana. Työnjako antoi mahdollisuuden rooliin keskittymiseen. Ohjaajien työtavat sekä ohjaamisen selkeys kehittyi ohjauskertojen mukana. Nyt kenelläkään ei ollut vielä käytännön tasolla kokemusta salapoliisitoiminnan ohjaamisesta, joka näkyi esimerkiksi siilin roolissa toimimisessa sekä omassa ohjaamisessa. Toiminnan sisältöjä oli tarpeellista suunnitella hyvin ennen toimintaa. Ohjaajien kanssa käydyt keskustelut auttoivat toiminnan soveltamisessa. Useamman ohjaajan resursointi toimintaan on myös haasteellista, sillä useamman ihmisen aikataulut on vaikeaa saada sopimaan yhteen.

Ohjauskertojen jälkeisissä keskusteluissa nousi esille, että jatkossa toimintaa voitaisiin toteuttaa järjestämällä yksittäisiä salapoliisiteemapäiviä. Aikaa olisi käytettävissä enemmän ja toimintaan voisi osallistua kaikki osaston lapset. Auttamiskoneen rakentaminen koettiin hyväksi toiminnaksi ja sitä voisi soveltaa jopa niin, että lapset rakentavat yhden ison koneen jota rakennetaan useammalla kerralla. Koneeseen voitaisiin rakentaa erilaisia ominaisuuksia eri kertoina. Salapoliisit-malli on hyvin toimiva tapa lasten osallistamiseen, varsinkin jos toimintaa pystytään järjestämään säännöllisesti ja useamman kerran kuntoutuksen aikana. Toiminnan avulla on mahdollista saada uusia näkökulmia ja tietoa jota ei välttämättä muuten tule esille.

Ryhmän tuottamaa tietoa dokumentoitiin kummallakin ryhmäkerralla. Keskusteluja kirjattiin paperille, joka sitten kirjoitettiin puhtaaksi kokoontumisien jälkeen. Lasten tuottamasta, sekä toimintakertojen ohjaamisesta saadusta tiedosta laadittiin raportti, joka annetaan perhekuntoutuksen ohjaajille, jotta tietoa voidaan mahdollisesti käyttää työn kehittämiseen. Toiminnansoveltamisesta opituista asioista voi olla hyötyä jatkossa toiminnan toteuttamisessa.

Ryhmätoiminnasta kerättyyn palautteeseen tulisi kiinnittää paremmin huomiota. Olisi hyvä kehittää jokin systemaattinen malli tai tapa millä kunkin ohjauksen jälkeen voitaisiin kerätä lapsilta palautetta toiminnasta. Nyt palautteen keruu jäi hyvin kevyeksi osittain toiminnan tiivyydestä johtuen.

Kaiken kaikkiaan salapoliisitoiminta osoittautui olevan helposti sovellettavissa erilaisiin tarkoituksiin. Kun toiminnan suunnittelun aloittaa jo hyvissä ajoin ennen kuntoutujaksoa, voi mahdollisuuksia olla useampaan toimintakertaan. Saimme hyviä kokemuksia siitä, miten malli toimii käytännössä. Toinen tavoite joka oli lasten tuottaman hyödyllisen tiedon saaminen ja sen hyödyntäminen työn kehittämisessä jäi saavuttamatta osittain. Ryhmässä käytiin hyviä keskusteluja varsinkin toisella kertaa. Keskustelut jäivät hieman pintapuolisiksi, koska toimintakertoja oli vain kaksi. Jos olisimme pystyneet järjestämään useamman kerran, olisi ryhmä saattanut tuottaa enemmän tietoa.

Lähteet

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: wsoy

Bardy, Marjatta 2013. Lastensuojelun ytimissä. Juvenes print Tampere: Suomen yliopistopaino oy

Heino, Tarja 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset – selvitys lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Helsinki: Stakes.

Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Sanna 2017 Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpäpaperi 33/2017 thl. Helsinki: Juvenes print. Löytyy osoitteesta <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1>[Luettu 20.3.2018](#)

Järvikoski, Aila & Lidh, Jari & Suikkanen, Asko 2011. Kuntoutus muutoksessa. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.

Keurulainen, Alexandra 2014. Muuttuva suomalainen perhe. Kuopio: Itä-suomen yliopisto.

Käsitteet n.d. Tilastokeskus. Verkkodokumentti. <<http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html>> Luettu 8.3.2017

Lapset, nuoret ja perheet. Kasvun kumppanit. Päivitetty 15.1.2018 Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. verkkosivusto. Saatavilla osoitteesta:<<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo> luettu> 7.3.2017

Lastensuojelulaki 2007/417. Annettu Helsingissä 13.4.2007

Lastensuojelun käsikirja 2016. Mitä on lastensuojelu. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 25.1.2016. Saatavana osoitteesta:<<https://thl.fi/en/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>> Luettu 3.3.2018

Paaso, Sari-Anne & Vario, Pipsa 2016. Lapset lastensuojelua kehittämässä Salapoliisitoiminnan opas aikuisille. Opas ja käsikirjat 4/2016. Pesäpuu ry

Pajulammi, Henna 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus Helsinki: Talentum

Pesäpuu ry - lastensuojelun erityisosaamiskeskus 2010. Salapoliisit – lapset lastensuojelua tutkimassa ja kehittämässä. verkkodokumentti <http://www.pesapuu.fi/piilosivut/lapset/salapoliisit/> Luettu 10.3.2016

Raivio, Helka & Karjalainen, Jarno 2013 Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 156. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavilla osoitteesta <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf> [Luettu 12.4.2018](#)

Rönkkö, Leena – Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro oy

Shier, Harry 2001. pathways to participation: Openings oportunites and obligations A new model for enhanching children’s participation in decicion-making, in line with Article 12.1 of the United Nations Convention on the rights of the child. Saatavilla osoitteesta:<https://ipkl.gu.se/digitalAssets/1429/1429848_shier2001.pdf> Luettu 3.4.2018

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014

Sote palvelujen toimipisteet. Oulunkylän perhekuntoutus päivitetty 16.3.2018 verkkosivusto. Saatavilla osoitteesta: <<https://www.hel.fi/sote/toimipisteet-fi/aakkosittain/lastensuojelu/perhetyo/oulunkylan-pk/>> Luettu 5.2.2017

Suomen perustuslaki 731/1999 Annettu Helsingissä 11.6.1999

Tanskanen, Ilona – Timonen-Kallio, Eeva 2010. Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja. Turku: Turun ammattikorkeakoulu

Törrönen, Maritta & Pärnä, Katariina 2010. Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Porvoo, Mannerheimin lastensuojeluliitto

Sopimus lapsen oikeuksista 1989. Unicef. Saatavana osoitteesta < <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>> Luettu 11.4.2017

Salapoliisien ensimmäisen kokoontumisen suunnitelma

Tässä vähän kaavailua huomisen salapoliisitapaamisen kulusta. Ensimmäisen kerran teemana toimii auttaminen ja tarkoituksena olisi tehdä auttamiskoneet. Ajattelin, että olisi alussa hyvä kertoa siitä mitä ollaan tekemässä ja miksi Alustuksen jälkeen voidaan tehdä salapoliisimerkit tai vaihtoehtoisesti mennä päivän teemaan ja aloittaa piirtämällä perhekuntoutuskeskus. Tämän jälkeen olisi pieni välipala, jonka jälkeen keskitytään auttamiseen ja auttamiskoneen rakentamiseen.

Tätä suunnitellessa huomaa, että aikataulu on hyvinkin rajallinen, joten ohjelmaa voidaan tarpeen mukaan tiivistää ja muokata. Tärkeintä tässä ensimmäisessä kerrassa on mielestäni se, että lapsille tulee selkeä käsitys siitä mitä ollaan tekemässä ja auttamisteeman käsittelyyn ja koneiden rakentamiseen on tarpeeksi aikaa.

Auttamiskoneen rakennusmateriaaleja pitäisi vielä löytyä terapiahuoneesta ja niiden lisäksi tarvitaan ainakin lankakerä, fiiliskortit, värikyniä, isoa paperia. Löytyykö pirtistä leimasimia ja mustetyynyjä? musteella voidaan tehdä sormenjäljet salapoliisimerkkeihin.

Aloitus klo 15:

- Fiiliskortit
- Kerrotaan mistä salapoliisitoiminnassa on kyse.
- Käydään läpi päivän aikataulua ja mietitään yhdessä pelisääntöjä
- Siili Salapoliisin ja lasten Esittäytyminen(Lankakerä tai muu vastaava) Mietitään yhdessä siilille nimi
- Tehdään salapoliisimerkit ja tai piirretään yhdessä paperille perhekuntoutuskeskus

Välipala noin klo 15:45

Siilillä on asiaa noin klo 16:

- Mikä paikka on perhekuntoutuskeskus?
- Mitä täällä tehdään
- Miten perheitä voidaan auttaa?
- Miten aikuisia voidaan auttaa?
- Miten lapsia voidaan auttaa?

Rakennetaan auttamiskoneet

Lopetus fiiliskorteilla klo 17

Salapoliisien toisen kokoontumisen suunnitelma

Tässä suunnitelmaa huomiseksi:

Ajatuksena on siis, että tehdään se salapoliisirata. Radassa on yhteensä 4 eri osiota, joihin menee noin 10 min per osio.

A. Tunnistaminen

1. Kengänjälki: Kenen kengästä on jäänyt jälki?

Otetaan etukäteen jonkun osallistujan kengänpohjasta valokuva tai tehdään jälki paperille. Tutkitaan suurennuslasien avulla kenen kengästä on kyse. Tähän osioon voi kehittää jotain muutakin suurennuslaseilla tutkailtavaa

2. Tunnustelu: Mitä esineitä pussissa on?

Laitetaan pussiin erilaisia esineitä, joista osa on salapoliisivälineitä. Lasten tehtävänä on tunnistaa mitä esineitä pussissa on tunnustelemalla.

B. Mittaristo

Pohditaan kenelle siili voi kertoa iloiset asiat? Kenellä hän kertoo surulliset asiat?

Jokaiselle lapselle varataan kolme vaaleaa ja kolme tummaa helmeä. Sovitaan yhdessä kummat helmet tarkoittavat iloisia asioita ja kummat surullisia asioita. Sen jälkeen lapset voi vuorollaan näkyä laittamassa helmet niihin lasipurkkeihin, joille siili voi/haluaa kertoa ilonsa ja surunsa. Purkit nimetään eri ihmisten mukaan (Omat vanhemmat, kaveri, työntekijä, opettaja jne..)

C. Kim-leikki

Laitetaan esille erilaisia esineitä. Lasten tehtävänä on katsoa esineitä tarkasti ja painaa ne mieleensä. Tämän jälkeen esineet peitetään ja niistä otetaan yksi pois. Lasten ratkaistavaksi jää mikä puuttuu

D. Työntekijärasti (Tämän rastin käsitteitä ja sisältöä voidaan yhdessä ennen kerhoa miettiä. Voin myös keksiä tämän tilalle jotain muutakin, jos tarve vaatii.)

1. Kuka/mikä on perhetyöntekijä/perhepirtin työntekijä?

2. Millainen on hyvä työntekijä?

Piirretään isolle paperille kuva työntekijästä, sekä niistä asioista mitä työntekijä tarvitsee tehdä työtään. Tässä voidaan käyttää myös nallekortteja kuvaamaan hyvää työntekijää. Uskoisin, että piirtäminen luonnistuisi parhaiten salapoliiseille.

Kun ryhmässä on vain kolme lasta, niin kaikki pisteen käytäisiin yhdessä läpi. Rastit on mun mielestä sellaisia, että ne olisi mahdollista toteuttaa siellä takahuoneessa, täytyy vaan hieman muokata tilaa sopivaksi. Tähän kertaan ei varmaan menen ihan sitä kahta tuntia, joten ajattelin, että kokoontumiskerran alkuun kysytään lapsilta kuulumiset ja fiilikset (mietin tähän jonkun eri jutun kun viime kerralla) ja sen jälkeen voidaan esitellä viime kerran auttamiskoneet, jos sille on tarvetta? Voin tähän vielä miettiä jonkun nopean leikin, jonka jälkeen voidaan siirtyä Salapoliisirataan. Välipala voitaisiin ottaa tämän kerran lopussa, jonkinlaisen palutteenkerun jälkeen. (Mietin tähänkin jonkun jutun huomiseksi)

Muistiinpanot Salapoliisien ensimmäisestä kokoontumisesta 16.5.2017

Läsnä:

Räpäyttävä Siili = Teppo

Hevostyttö = F-tyttö

Suklaaetsivä Fc Hemuli = T-tyttö

Superman = J-poika

Nuuskija 6.0 = Marja

Etsivä = Eve

Kävimme kaikki kolme ryhmän ohjaajaa hakemassa ryhmän lapset pirtistä Räpäyttävän Siilin johtamana. Lapset loivat siinä samalla ensitutustumisensa Siiliin. Tilana toimi OPKK:n takkahuone, jota lähdimme etsimään. Tilaan johtavalle käytävälle oli laitettu askelmia, josta lapset löysivät huoneen. Ryhmätilassa Siili vielä esittäytyi ja kertoi halunsa tutustua Perhepirttiin ja siinä hän tarvitsisi lasten apua. Siili pyysi ryhmäläisiä miettimään itselleen salapoliisinimen, jotka kerrottiin lankakerän (johtolangan) avulla.

(ohjaajien esittely olisi voinut olla tässä...ja varsinkin kirjurin)

Mietimme myös, millainen olisi mukava Salapoliisi-ryhmä ja säännöiksi nousivat:

- saa syödä suklaata
- tehdään kivaa, puhutaan kivaa
- ei puhuta yhteen ääneen
- viittaamalla pyydetään puheenvuoro
- istutaan omilla paikoilla
- pidetään hauskaa

Työskentely:

Lattialle oli laitettu kuvakortteja sekä istuintyynyjä. Siili pyysi kaikkia valitsemaan yhden kortin ja kertomaan sen avulla millä fiiliksellä oli ryhmään saapunut. J-poika otti Linnanmäki-kortin, F-tyttö otti sateenkaari kortin ja T-tyttö omenankuvan, koska hänellä oli nälkä. Kortit laitettiin tämän jälkeen pois.

Siili pyysi lapsia kertomaan minkälainen paikka Perhepirtti on?

T : ”kaikki saa omat huoneet, pöydät”

Siili: Ketä Pirtissä asuu?

F : ”Vaahteratupa, Siilintupa, Karhunpesä”

Siili: Mitä Pirtissä tehdään?

T: ” voi leikkiä joskus. ei saa juosta käytävillä. vanhemmat mukana vahtimassa heitä”

F: ”ei sanota kiro sanoja”

Siili: keitä Perhepirtissä on töissä?

T ja F: luettelivat kaikki työntekijät nimillä, myös Eve Etsivän (kirjurin), vaikkei hän ollut sillä hetkellä pirtissä töissä.

Siili: Miksi Perhepirtissä ollaan?

F: ” syödään, voi pelata vaikka Afrikantähteä”. ” tänne voi tulla äitejä ja isiä”

Lapset eivät jaksaneet istua paikoillaan ja Siili pyysi heitä istumaan omille paikoilleen ja muistutti yhteisesti sovitusta säännöstä.

J-poika ei halunnut kertoa mitään vaan totesi: ” istutaan, niin päästään nopeammin ylös”

Siili: haluaisitko vielä kertoa minulle jotain tästä paikasta?

Tähän kysymykseen lapset eivät halunneet enää vastata, vaan mielenkiinto siirtyi Siiliin ja sen piikkeihin.

Virkamerkkien askartelu:

Siili ohjeisti lapsia askartelemaan salapoliisi virkamerkit itselleen. Siili ja ohjaaja auttoivat lapsia ja kirjuri kirjasi edelleen. Materiaaleina oli kopioituja ”merkkejä”, painettiin sormenjälki ja piirrettiin oma kuva.

J ei halunnut aluksi osallistua vaan sanoi: ”En askartele. minä en saa mitään, yhtään.”

Siili houkutteli lapsia virkamerkkien tekoon. J innostui myös askartelemaan. Hän kysyi neuvoa: ”miten tämä oikeesti tehdään?” Sormenjälkien laittaminen virkamerkkeihin oli lapsista jännää. Lapset kysyivät saavatko he merkit kotiin. Välillä lapsilla tuli ”onko pakko”-kommenteja. Siili ohjeisti lapsia merkkien teon jälkeen istumaan tyynyille ja lapset esittelivät valmistuneita merkkejä ja niistä otettiin valokuvia. Tässä vaiheessa J repi merkistänsä pienen palan ja F olisi vielä halunnut jatkaa merkkinsä tekemistä.

Tässä vaiheessa lapset toivat esiin nälkänsä ja Siili Kysyi: Mistähän me löydetään täältä välipalaa? Siili antoi J:lle suurennuslasin, jolla hän alkoi etsiä välipala-arkkua. Arkun sisältöä tutkittiin ja J sai kertoa mitä kaikkea arkku sisälsi. Lapset olivat innoissaan aarrearkusta ja sen tutkimisesta. Siili ja nuuskija 6.0 olivat aktiivisesti mukana välipalatuokiassa. Keskusteltiin myös Siilin ruokavaliosta, kuten madoista. Yksi lapsista antoi myös Siilille välipalaa. Lapset söivät hedelmiä ja joivat pillimehut välipalaksi.

Auttamiskoneen rakennus:

Tarkoituksena oli rakentaa kaikki lapset yhdessä auttamiskone, mutta jokainen halusi tehdä oman koneen. Siili ja Nuuskija 6.0 autoivat lapsia leikkaamalla ja teippaamalla. Auttamiskoneen materiaaleina oli erikokoisia pahvilaatikoita, munakennoja, piippurasseja, tarroja jne. kaikki lapset alkoivat heti innolla rakentelemaan ja ideoimaan.

Siili kyseli vielä koneen rakentamisen ohella Autetaanko pirtissä?

J: "juu, juu ja nimesi ohjaajan"

F: " nimesi yhden ohjaajan, joka ei auta ja perusteli "vaikka kun mä kaadun, niin ei nosteta ylös vaan sanotaan voi, voi"

J: " esimerkiksi jos kaatuu, niin nostetaan"

Siili: mitä varten perheet tulevat pirttiin?

F: "koulu mennyt hyvin ennen pirttiä"

T: " niitä voidaan auttaa"

Siili: mitä se auttaminen on?

F:" vaikka joku on pulassa niin "

J: " ei voi vain katsoa ja nauraa. täytyy sanoa, että nyt loppu"

Siili: minkälainen se auttamiskone olisi?

J:"auttaa muita. voi vaikka avata oven"

J:"jos on jokin riita voi mennä pysäyttämään"

T:"voi vaikka kertoa huomioita jollekin" T teki huomiokoneen.

F: teki auttamislaivan. "auttamislaiva. se pelastaa ihmisiä". F rakensi lipun, että "ihmiset näkevät. Jos ei kuule tai ei näe ei voi huutaa." "matkustaa pirtteihin, kuten Keltapirttiin, Sinipirttiin...koko taloon"

J: "voi olla apuna nukkumaanmenossa"

F:"voi peitellä"

T:"ystävyyden huomiokone" T nimesi koneensa niin. "ystävä ei voi tehdä sitä, mitä ei voi ikinä tehdä". "huomioitetaan ystävälle" "huomio, huomio, siili! saisinko mennä päivänunille?"

Lapset rakensivat keskittyneesti ja jaksoivat lähes kaksi tuntia. Lopuksi siili pyysi lapsia kokoontumaan piiriin ja oli vielä fiilistelyleikki, jossa näytettiin oman kehon avulla, oliko ryhmässä ollut mm. kivaa. Ja oli ollut. Yksi lapsista hieman suutahti toiselle lapselle loppussa ja istui loppupiiriin vähän kauempana muista.

Lopuksi Siili vielä totesi seuraavan ryhmäkerran ääneen ja saattoi ohjaajan kanssa lapset Perhepirttiin

Muistiinpanot salapoliisien toisesta kokoontumisesta 30.5.2017

Läsnä:

Räpäyttävä Siili = Teppo

Hevostyttö = F-tyttö

Suklaaetsivä Fc Hemuli = T-tyttö

Superman = J-poika

Nuuskija 6.0 = Marja

Etsivä = Eve

Räpäyttävä Siili kävi hakemassa ryhmän lapset OPKK:n takahuoneeseen salapoliisiryhmän toiseen tapaamiseen. Ryhmätilaan lapsia johtivat tutut askelmat. Istuimme kaikki Siilin pyynnöstä piiriin, jossa Siili kyseli lasten kuulumisia ja kerrattiin kaikkien salapoliisinimet. Siili kertoi hänellä olleen lapsia ikävä. Lapset kyselivät viime kerralla tehdyistä auttamiskoneista, lähinnä saavatko he mukaansa tapaamisen loputtua. Siili kertoi, että seuraavalla kerralla lapset saavat koneet mukaansa. Etsivä-Eve muistutti vielä kirjaamisestaan ja Nuuskija 6.0 totesi auttavansa lapsia Siilin kanssa radalla.

Siili antoi ryhmäläisille suurennuslasit ja kertoi niistä olevan hyötyä kun lähdemme salapoliisiradalle (kts. ryhmäkerran suunnitelma).

Siili ohjasi lapset 1. rastille, Kengänjäljen tunnistamiseen.

Tässä vaiheessa läsnä olivat J-poika ja F-tyttö, jotka ryhtyivät innolla etsimään oikeaa kenkää jalanjälkeen. Lapset käyttivät suurennuslaseja etsimiseen. lopulta juttu selvisi eli jälki oli Nuuskija 6.0 kengästä.

Siili ohjasi lapset seuraavalle rastille, jossa tunnusteltiin pussissa olevia esineitä. Tähänkin tehtävään J-poika ja F-tyttö lähtivät innolla. Jokainen esine tunnusteltiin ja esim. piikkipallon tunnistettua J-poika sanoi kysyttäessä, että ”sillä voi hieroa” ja alkoi hieroa Nuuskija 6.0 jalkaa.

Seuraavassa tehtävässä oli jo mukana myös T-tyttö, jonka Siili otti yksilöllisesti huomioon ja toivotti tervetulleeksi. tehtävän nimi oli Mittaristo, jossa lapset miettivät tummien ja valkoisten helmien avulla, kenelle voi kertoa iloisia/surullisia asioita. Helmet lapset laittoivat nimetyille purkeille. Purkit nimettiin: sisko tai veli, äiti tai isä, opettaja, kaveri, muu aikuinen.

J-poika laittoi vaaleita helmiä äiti/isä purkkiin

Mustia helmiä J-poika laittoi kaveri purkkiin, koska ”kaverit haukkuu” ja hän laittoi myös vaalean, koska kavereille voi kertoa ”salaiset asiat”.

T-tyttö sanoi, ettei voi kertoa mitään sisko/veli purkille. Opettajalle T-tyttö sanoi voitavansa kertoa kaiken. Muu aikuinen-purkkiin T-tyttö laitto vaaleita helmiä ja sanoi, että ”muu aikuinen on toinen ihminen, jonka tunnet” ”ohjaaja, eno”

Tämän jälkeen syötiin välipala. Välipalaa lapset tutkivat suurennuslaseilla ja söivät hyvin ja samalla keskusteltiin ruoan terveellisyydestä.

Siili kysyi myös vielä Perhepirtistä, millainen paikka se olikaan? J-poika sanoi ”ettei Perhepirtissä saa kiroilla” ja että ”hieno paikka”

T-tyttö sanoi, että siellä on ”kaikenlaista kivaa ja parhaat sosiaalityöntekijät”

Siili jatkoi mitä työntekijät siellä tekevät? J-poika sanoi, että ”auttavat jos ei ole ruokaa”.

T-tyttö, ”ne selvittää asiat, jos on riitaa”. F-tyttö sanoi, ”että ne pysäyttää, jos juostaan”

Seuraavaksi leikittiin kim-leikkiä. Lopuksi Siili pyysi lapsia piirtämään hänelle oman työntekijän. J-poika piirsi oman ja tytöt piirsivät samalle paperille omat työntekijät.

Tytöt juttelivat Siilin työntekijästä, että

” Se on aina kiltti sulle”, ”se on hauska”, ”se on outo”,

” se auttaa tekemään ruokaa”, ”Se osaa auttaa lapsia kertomalla satuja” (T-tyttö)

” auttaa aikuisia riidoissa” (T-tyttö) ja ”puhuu romanttisia asioita” (T-tyttö)

” se on hirviö ” (F-tyttö)

J-poika jutteli, että ” piirsi poliisin, koska Siilikin on poliisi”, ” koska siellä saa ruokaa”

Lopuksi Siili vielä kysyi ryhmäläisiltä ryhmäkerran fiiliksiä

Kutsu lasten Salapoliisiryhmään!

Hei _____!

Minun kuvani

Minä olen salapoliisi Siili ja toivotan sinut lämpimästi tervetulleeksi mukaan **Salapoliisiryhmään**.

Haluaisitko auttaa minua? Kiinnostaako sinuakin salapoliisihommat?

Ryhmä järjestetään:

Tiistaina 16.5. ja 30.5. klo 15 - 17

Perhepirtissä

Mukaan on kutsuttu myös muita Perhepirtissä olevia lapsia. Minulla on mielessä monia kysymyksiä, jotka liittyvät elämäni. Minua mietityttää esimerkiksi se, millaista on hyvä auttaminen ja millainen paikka Oulunkylän perhekuntoutuskeskus on? Uskon, että sinä yhdessä toisten lasten kanssa voitte auttaa minua näissä ja monissa muissa kysymyksissä.

Kaiken tämän auttamisen lisäksi tutustumme toisiimme, teemme erilaisia salapoliisitehtäviä, leikimme sekä syömme yhdessä.

Minä otan päivään mukaan muutaman minulle tärkeän aikuisen. Nämä aikuiset tekevät musiikinpanoja ja ottavat valokuvia tehtävistä, joita teemme, jotta kaikki teidän antamat tärkeät neuvot saadaan kerätyksi talteen.

Kiva kun tulet mukaan! Odotan jo kovasti innokkaita salapoliiseja!
nähdään! ☺

Salapoliisiterveisin,

Siili, Teppo, Marja ja Eve

Kuvia salapoliisitoiminnasta

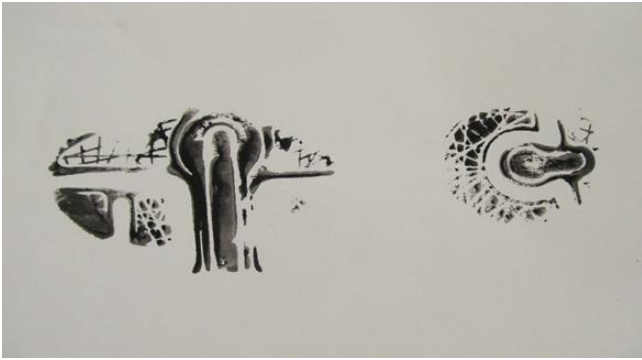
Kuva 1. Siili salapoliisi ja fiiliskortit

Kuva 2 Salapoliisit eväitä tutkimassa

Kuva 3 Siilisalapoliisi ja ohjaaja

Kuva 4 Mysteerinen kengänjälki

Kuva 5 Salapoliisit eväitä tutkimassa

Kuva 6 SiiliSalapoliisi ihmettelemässä auttamiskoneita.